

Simon Sandström

Legitimerad lärare

Svenska, matematik, idrott och hälsa

Förhandlingsombud/Huvudskyddsombud

Styrelseledamot

Sveriges Lärare Stockholm

Hot och våld i skolan

Vad vi kan möta?

Vad vi kan göra?

Vad har vi för skydd?

Vad kan arbetsgivaren göra?

Vad kan facket göra?

Hot och våld i skolan

- Dagens läge i den svenska skolan
- Var går gränsen för hot och våld?
- Vad säger lagen, och vilka lagar finns som skydd?
- Arbetsmiljöverkets arbete
- Regeringens och statens arbete/utredning
- Vilka rättigheter och förutsättningar har du som anställd?
- Arbetsgivarens ansvar
- Skyddsombud och huvudskyddsombud – vad kan de göra?

Skolans föränderliga värld – ingen dag är den andra lik

- Olika elevunderlag
- Olika vårdnadshavare
- Ett samhällsstrukturellt problem – brist på respekt
- Den digitala världen – exponering
- Hoten och våldet – sociala medier och serier

Arbetsmiljölagen

Brottsbalken

Skollagen

Socialförsäkringsbalken

Vad är hot och vad är våld?

Vad ser Sveriges Lärare ute på skolorna?

Våldet från år till år (misshandel)

Hoten från år till år (olaga hot/kränkningar)

Hot och våld ska **ALDRIG** accepteras

Att i sitt arbete utsättas för hot och våld är oacceptabelt, därför är det viktigt att vi tillsammans, arbetstagare och arbetsgivare, kraftfullt agerar och står upp mot det när det sker.

Det får inte bagatelliseras kring ålder på eleven som hotar eller använder våld.

Nationell inspektions- insats

- Mellan 2012-2022 fördubblades antalet anmälningar om hot och våld till Arbetsmiljöverket
- Arbetsmiljöverkets inspektionsinsats på omkring 1000 grund- och gymnasieskolor
- Brister på många skolor som fått in inspektionsmeddelanden med krav på åtgärder
- Olika utbildningsförvaltningar i landet har fått inspektionsmeddelande med krav på åtgärder

Vad kan hända om bristerna inte åtgärdas?

Inspektionsmeddelandet från Arbetsmiljöverket - en uppmaning till arbetsgivaren att åtgärda brister och risker de sett vid inspektionen. Kraven är ställda utifrån tillämpning av arbetsmiljöreglerna.

Om arbetsgivaren inte åtgärdar bristerna - beslut om ett föreläggande eller förbud



Arbetsmiljöverkets regeringsuppdrag

Regeringen gav i december 2023 Arbetsmiljöverket i uppdrag att redogöra för och analysera de anmälningar som görs till myndigheten om allvarliga olyckor, allvarliga tillbud och arbetsskador som rör hot och våld i skolan.

Regeringen krävde förslag på insatser för att förbättra förutsättningarna för en säker och trygg arbetsmiljö i skolan.

Uppdraget skulle redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 oktober 2024.

Sammanfattning offentlig 15 oktober 2024

Arbetsmiljöverket bedömer att huvudmännen i det svenska skolväsendet generellt behöver stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet. I det arbetet behöver särskilda insatser vidtas för att undanröja risker för hot och våld i verksamheten.

Förslag på insatser för att förbättra förutsättningarna för en säker och trygg arbetsmiljö i skolväsendet:

- Regeringen bör överväga om det finns förutsättningarna för en obligatorisk befattningsutbildning med arbetsmiljöinslag för skolchef som ska biträda huvudmannen
- Stärk arbetsmiljöinnehållet i befattningsutbildning för rektorer
- Ge elevhälsan ett arbetsmiljöuppdrag för eleverna i skollagen (2010:800)

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)

”Det måste bli ordning och reda i svensk skola. Skolvåldet får aldrig normaliseras. Vi måste backa lärarna i klassrummet och ge dem skarpare verktyg för att kunna agera när det behövs. I dag tar vi emot en viktig utredning som ger oss fler skarpa förslag att arbeta vidare med.”

Utbildningsminister Johan Pehrson

”Vi har idag en oacceptabel situation vad gäller hot och våld på våra skolor, som aldrig hade accepterats på någon annan arbetsplats. Det är uppenbart att mer behöver göras och den här utredningen är en viktig pusselbit.”

FD skolminister Lotta Edholm



Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)

Utredningen föreslår bland annat att:

- Rektorns och lärarens ansvar för ökad trygghet och studiero ska förtydligas.
- Ökade möjligheter till tillfälliga omplaceringar och längre och fler avstängningar.
- Alla skolor ska ha skolregler och förväntasdokument - en plan för konsekvenser vid överträdelser
- Definitionen av undervisning i skollagen ska kompletteras så att det framgår att den både bestäms och leds av läraren.
- Vårdnadshavares inflytande över sitt barns utbildning ska minskas och förtydligas.
- Nolltolerans mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning kan säkerställas genom statliga åtgärder.

Ny lag - Förolämpning mot tjänsteman

- 2 juli 2025
- Böter eller fängelse upp till sex månader
- Brottsligt att förolämpa offentligt anställda
- Oklarheter kring vad som räknas – gäller inte vid förolämpning under undervisning (som inte är att anses som myndighetsutövning)
- När gäller lagen då för lärare?
(Betygssamtal med vårdnadshavare)

A stylized line drawing in a light teal color on a dark teal background. It depicts three hands reaching upwards from the bottom, with fingers spread, suggesting a gesture of hope, support, or reaching for something. The lines are simple and fluid.

Vad kan du göra?

Hur kan du agera om du utsätts för våld

- Nödvärn (brottsbalken kap 24 §1) – rätten att försvara sig själv eller någon annan mot ett pågående brottsligt angrepp

(Den handling du utför får inte vara större eller mer våldsam än vad som är nödvändigt för att avvärja angreppet)

- Bör vara tydliggjort från arbetsgivare hur du ska agera (rättigheter)

Om du utsätts - agera skyndsamt

- Kontakta närmsta chef
- Dokumentera händelsen (tidpunkt, delaktiga (inte namn), skador) och rapportera i ert incidentrapporteringssystem
- Synliga skador ska fotograferas (Sjukvården ska helst dokumentera)
- Psykiska skador ska också dokumenteras (sömnbrist, stress)
- Olycksfall (påminn chefen, att skadas fysiskt och/eller psykiskt är aldrig ett tillbud)
- AJ/OJ



Vad får du göra?

All personal inom skola, fritidshem och vuxenutbildning får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.

Med personal avses både anställda och uppdragstagare.

Skolverkets juridiska vägledning

(Finns att ladda ned)

Av bestämmelserna i skollagen framgår att all personal får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.

Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.

Ett fysiskt ingripande får endast vidtas om ingripandet står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Ett fysiskt ingripande ska vara så lindrigt som möjligt och ske under så kort tid som möjligt.

Hur ska du agera vid fysisk avvísning – en strategi för att skydda dig själv

- Arbetsgivaren bör vara tydlig med hur personalen kan agera
- Verbala tillsägelser om att upphöra med ett ordningsstörande beteende, säg till tre gånger
- Efter att ha sagt till en tredje gång, be eleven självmant lämna klassrummet
- Om eleven vägrar, försök alltid kontakta en kollega eller skolledning för stöd
- Tydliggör för eleven att eleven fysiskt kommer avvisas om hen inte lämnar klassrummet självmant
- Om eleven vägrar kan du nu (helst tillsammans med en kollega) fysiskt avvisa eleven
- Tänk på att vara varsam och göra allt för att eleven inte ska skada sig

Arbetsgivarens ansvar – vad kan/ska de göra?

Skolledningen ska agera

Vid hot och våld ska det vara tydligt för personalen att det ska komma till lednings vetskaper skyndsamt så att de kan agera.

- Anmäl alla händelser med hot och våld i de interna rapporteringssystemen (Personalen ska veta att det ska göras. Mycket viktigt då det även når huvudskyddsombuden.)
- Anmälan till Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan (anmalarbetsskada.se)
- Anmälan till polisen och/eller socialtjänsten



Arbetsgivaren ska undersöka risker för hot och våld

Varje skola **ska** enligt arbetsmiljölagen undersöka och bedöma riskerna för hot och våld i verksamheten mot både personal och elever på arbetsplatsen i sin helhet, men också utifrån enskilda arbetssituationer och platser.

Risker **ska** dokumenteras i en riskbedömning.



Handlingsplan

Utifrån de risker som uppmärksammas **ska** skolan enligt arbetsmiljölagen upprätta en handlingsplan som redovisar de åtgärder som vidtas för att förebygga riskerna kopplade till hot- och våld.



Säkerhetsrutiner

Det **ska** enligt arbetsmiljölagen finnas säkerhetsrutiner för arbete som kan medföra risk för våld eller hot om våld. Rutinerna **ska** vara skriftliga, hållas aktuella och vara kända av medarbetarna.

Exempel på vanligt förekommande säkerhetsrutiner är:

- Rutiner för hur personal ska agera i olika situationer, till exempel inför ett möte med förhöjd risk, i samband med ett hotfullt telefonsamtal, eller om obehöriga uppehåller sig på skolans område.
- Rutin för ensamarbete, till exempel i samband med öppning och stängning av verksamheten.

Utbildning och träning

Medarbetare **ska** ha tillräcklig kunskap om riskerna på arbetsplatsen, förebyggande åtgärder och hur man bör gå till väga om något ändå inträffar.

Skolan behöver ha rutiner för hur nya medarbetare introduceras i skolans trygghets- och säkerhetsarbete.



Anmälan till närmaste chef och incidentrapportering (IA, Stella, Agera eller annat rapporteringsverktyg)

Arbetsgivaren ansvarar för att alla anställda ska veta vad som ska anmälas.

Ett incidentrapporteringssystemet möjliggör en systematisk hantering av händelser.

IA-ANMÄLAN

Olycksfall, skadeorsak hot och våld

FÖRLOPP			
Händelserubrik Blev träffad av stolar			
Händelseförlopp (OBS! Skriv inte personnamn!) Elev kastade fyra stolar i klassrum då jag visade honom hur han kunde kryssa i vilka teaterföreställningar han sett i skolan under hösten. Jag försökte gå emellan och stoppa honom så att inte andra elever eller fönster skulle träffas. En stol träffade mig så märke på armen uppstod.			
Anmälarens uppfattning om orsak Elev med diagnos utan impuls kontroll			
Anmälarens förslag till åtgärd eller utförd åtgärd Annan skolform			
Verksamhet Grundskola	Plats Klassrum/lektionssal	Skadeorsak Hot och våld	Inblandat objekt/person Annan person Elev/barn
Aktivitet Undervisning	Kontaktat skyddsombud	Objektbeteckning (maskinnummer, byggnadsnummer e.d.)	

Anmälan Arbetsmiljöverket

3 kap. 3 a§ Arbetsmiljölagen

Allvarlig olycka innebär en arbetsolycka med personskada som inträffat på arbetsplatsen eller annan plats där den skadade varit i eller för arbete. Vid en allvarlig olycka kan en eller flera personer ha blivit svårt eller lättare skadade.

Även psykisk skada kan räknas som olycksfall, till exempel om en person hamnat i chocktillstånd. Hot om våld kan leda till en sådan skada.

Anmälan Försäkringskassan

Socialförsäkringsbalkens 42:a kapitel 10 §

”En arbetsgivare eller arbetsföreståndare som har fått kännedom om en inträffad arbetsskada är skyldig att omedelbart anmäla skadan till Försäkringskassan.”

Vad kan en skolledning göra när du drabbats av hot eller våld? (Skollagen kap 5)

- skriftlig varning
- tillfällig omplacering
- tillfällig placering utanför den egna skolan
- avstängning
- omhändertagande av föremål



Vad kan facket göra?

Vad kan ditt skyddsombud göra?

- Påtala problem med arbetsmiljön för ledning (Samverka)
- Inled process med arbetsgivaren, kontinuerliga möten (För anteckningar/protokoll)
- 6:6a anmälan
- Skyddsstopp
- Kontakta Arbetsmiljöverket för rådgivning



Begäran om åtgärder kring arbetsmiljö och arbetstider (6:6a)

- Skyddsombud kan göra en begäran om åtgärder kring arbetsmiljö eller arbetstider (med stöd av arbetsmiljölagen 6 kap 6 a§)
- Beskrivning av bakgrunden
- Begäran om konkreta åtgärder (exempel nästa bild)
- Arbetsmiljöverket kan kontaktas för rådgivning

Utdrag från från begäran om åtgärder (6:6a)

(exempel från verkligheten)

”I egenskap av skyddsombud har jag vid ett flertal tillfällen noterat allvarliga brister i arbetsmiljön på X-skolan, det kopplat till arbetet med elev X.

Elev X har vid tre tillfällen misshandlat och vid ett tillfälle hotat personal, det inom 14 skoldagar 1/2 – 6/3. Du har som arbetsgivare meddelat att det finns en handlingsplan för att skydda personalens arbetsmiljö. Del i den är att elev X ska ha ständig tillsyn av resurs/assistent. Handlingsplanen trädde i kraft måndagen den 6/3. Eleven är då direkt utan tillsyn och hotade en lärare med grovt våld, den första dagen handlingsplanen trätt i kraft.”

Vad begär vi?

(exempel från verkligheten)

”Med stöd av 6 kap. 6 a § AML begär jag att nedanstående åtgärder ska vidtas:

- en handlingsplan för tillsynen/undervisningen av elev X som är tillförlitlig.
- en tydlig plan för hanteringen av eventuell sjukfrånvaro av personal med tillsynsansvar. Jag vill ha det tydliggjort hur elev X ska undervisas vid dessa tillfällen, av vem och i vilken slags undervisningsform.
- att arbetsgivaren garanterar säkerheten för personalen så de inte ska utsättas för hot och våld.

Jag vill ha svar tillhanda senast (datum) klockan 20.00.”

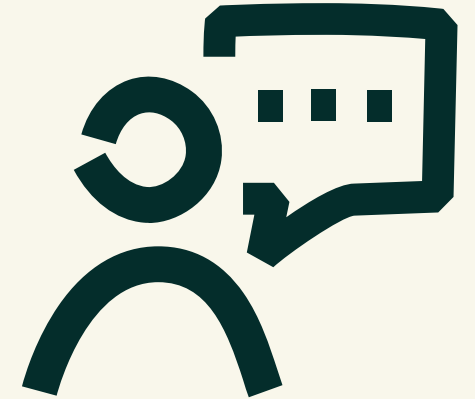
Skyddsombudsstopp (6 kap 7§)

Om det finns en omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa har skyddsombudet eller huvudskyddsombudet rätt att avbryta arbetet. Det kallas för skyddsombudsstopp, förkortat skyddsstopp.

Ett skyddsombud får avbryta pågående arbete om arbetet hotar någons liv **eller** hälsa. Den fara som hotar ska vara både allvarlig och omedelbar.

Hur meddelas ett skyddsstopp

(exempel från verkligheten)



Huvudskyddsombud för Sveriges Lärare Stockholm bedömer att det finns en omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och stoppar arbetet/undervisningen på (skolans namn) för elev X i årskurs X enligt arbetsmiljölagen 6 kap. 7 §.

Då en elev uttalat ett riktat hot om att knivhugga en av våra medlemmar samt i anslutning till detta även uttalat att hen kommer hamna i fängelse för mord anser vi arbetsmiljön vara ohållbar för våra medlemmar om eleven tillåts vara på skolan. Det är således en fara för liv eller hälsa.

(För att skydda eleven skrivs aldrig elevens namn ut. Alla vet vem det gäller.)

”

Rektors arbetsmiljöansvar kan
ställas mot skollagen



Tack!